

Cartografia

2015/2016

Codi: 101592

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2501002 Geografia i ordenació del territori	FB	1	1

Professor de contacte

Nom: Pau Alegre Nadal

Correu electrònic: Pau.Alegre@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Prerequisits

No hi ha prerequisits

Objectius

L'objectiu de l'assignatura de **Cartografia** és proporcionar les claus que permeten una contextualització temporal correcta dels materials cartogràfics produïts en la tradició cultural i social europea així com la valoració de la seva transcendència en el desenvolupament de les ciències de la Terra.

L'activitat fonamental que s'exigirà a l'estudiant és l'observació dels materials cartogràfics i la seva comprensió d'acord amb les pautes següents:

- com un material que ens facilita la reconstrucció del paisatge actual i pretèrit,
- com una evidència de l'organització social i de la vida humana,
- com a il·lustració del coneixement de la Terra, i
- com a producte de mètodes i tècniques de representació de les distribucions geogràfiques de tota mena.

Amb aquests supòsits per cobrir, la programació d'un curs introductori a la **Cartografia**, en el marc d'uns estudis de geografia i ordenament del territori en clau més humanística que no pas tècnica, ha d'articular-se entorn de **la història dels mapes**, en particular, i de l'abast de **la documentació geogràfica**, en general. Tanmateix, també resulta indispensable adquirir coneixements bàsics sobre les característiques pràctiques dels mapes: lectura, dibuix, semiologia, etc. Sense aquestes beceroles utilitàries, poc es podria avançar en l'estudi de la seva història. Insisteixo, però, que l'orientació general dels continguts de l'assignatura és decididament abocada a una visió més literària i humanística que no pas tècnica de la cartografia. Tindreu oportunitat de conèixer i practicar aquesta darrera vessant en altres assignatures del Grau com, per exemple, Tècniques en Geografia, Sistemes d'Informació Geogràfica o Teledetecció i Fotointerpretació.

Competències

- Aplicar mètodes i tècniques de treball de camp per adquirir un coneixement directe del territori.
- Desenvolupar les habilitats específiques relacionades amb el coneixement de les tècniques de treball, en especial les relacionades amb la obtenció, l'anàlisi, el tractament i l'expressió cartogràfica d'informació geogràfica, així com les que fan referència amb el treball de camp.
- Dominar el coneixement teòric necessari per plantejar problemes geogràfics de manera integrada i combinar un enfocament generalista amb una anàlisi especialitzada.

- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar les principals dinàmiques del món actual des d'un vessant geogràfic.
2. Contrastar i comparar dades geogràfiques rellevants.
3. Copsar les relacions físiques i humanes a partir del coneixement directe del territori.
4. Desenvolupar les habilitats pròpies del treball de camp, observar i elaborar els informes corresponents.
5. Interpretar i elaborar documents cartogràfics d'informació geogràfica.
6. Obtindre, tractar i analitzar dades geogràfiques.
7. Participar en debats geogràfics respectant les opinions dels altres participants.
8. Plantejar problemes sobre la diversitat física, econòmica, social i cultural dels territoris aplicant coneixements de geografia regional.
9. Sintetitzar els coneixements adquirits sobre l'origen i les transformacions experimentades pels diversos camps d'estudi de la disciplina.

Continguts

Els mapes...

I La documentació geogràfica

II El control de les dimensions i la localització absoluta

III El valor geogràfic de la localització relativa

IV L'aplicació de les variables visuals

V L'expressió cartogràfica

... i la seva història

1 Els mappaemundi medievals

2 Les cartes portolanes

3 Ptolemeu retrobat

4 El registre cartogràfic de les descobertes

5 Gerard Mercator i la cartografia nàutica

6 Abraham Ortelius i la puixança dels Atles

7 La disseminació regional i local

8 L'afer de la localització i el progrés de la geodèsia

9 Cartografia, estadística i geografia

10 La cartografia de Catalunya dels segles XX i XXI

Metodologia

El seguiment ordinari del curs consistirà en l'estudi dels temes proposats en l'apartat anterior a raó d'un per setmana. Els materials d'estudi de cada un dels quinze temes seran publicats en suport digital. Així mateix, el seguiment de l'assignatura serà recolzat amb una aula Moodle al Campus Virtuals de la UAB. En obrir cada tema, faré arribar la presentació general, unes orientacions complementàries dels materials i una proposta de participació en el fòrum associat a tots els estudiants de l'assignatura, tant els dels grups presencials com els del grup en xarxa. Per tant, tots els grups disposaran dels mateixos materials del professor.

I el professor, com apreciarà el vostre aprofitament normal i gradual? De tres maneres. En primer lloc (1), per la capacitat de superació de qualitat en la realització dels **exercicis** proposats a cadascun dels temes, en el cas del grup 70 virtual, i en els que seran proposats a classe, en el cas dels grups 1 i 2, presencials.

En segon lloc (2), per la vostra participació en els **fòrums** que seran oberts a cada tema. Les aportacions als fòrums consistiran en presentacions de materials trobats a llocs d'Internet, degudament documentats i comentats. No es tracta pas, de cap manera, de "fer un treball" per cada tema. Seria humanament impossible per manca de temps i coneixements previs suficients. Més aviat, aquesta activitat suposarà l'aprofitament, molt puntual, dels recursos disponibles a Internet sobre mapes i la seva història, i posar les vostres troballes a disposició dels companys i companyes de l'assignatura.

Finalment, en tercer lloc (3), tant l'estudi dels materials i la bibliografia com la vostra participació en els fòrums us pot motivar per demanar-me consells, comentaris o aclariments. Evidentment, els estudiants del grup 70 m'adreçareu aquestes **consultes** per mitjà del correu electrònic. Els estudiants dels grups presencials també podreu enviar-me missatges de consulta, però és millor que aprofiteu el cara a cara de les classes. La intensitat i fluïdesa d'aquestes comunicacions privades seran una altre índex del vostre aprofitament.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Exercicis	50	2	5, 6
Tipus: Supervisades			
Fòrums	25	1	1, 2
Tipus: Autònomes			
Estudi	75	3	8

Avaluació

El *seguiment* del curs dona peu a l'**avaluació continuada**. L'aprofitament positiu en les tres vessants comentades a l'apartat de desenvolupament del curs (exercicis, fòrums i consultes d'estudi) donarà lloc a una qualificació final que podrà variar des de l'aprovat fins a l'excel·lent. Ja s'entén, doncs, que si l'aprofitament ha resultat positiu, en conseqüència no es pot suspendre.

Com serà valorat l'aprofitament normal? Com he avançat més amunt, per la capacitat de superació de qualitat en la **realització dels exercicis** proposats a cadascun dels temes d'acord amb la pauta que donaré separatament per als grups presencials i el virtual. Pel que fa a la **participació en els fòrums**, retindré l'interès, la concisió i l'originalitat de l'aportació. Evidentment, per genials que siguin les aportacions, no podran ser esporàdiques. Per superar aquest criteri

caldrà intervenir en un mínim de vuit fòrums. Crec convenient advertir que un escriure de participacions no compensarà necessàriament la qualitat evidenciada. Es tracta d'assegurar un ritme, fins i tot amb buits, i evitar corredisses de darrera hora. Valoraré la **capacitat de comunicació** amb el professor, a través de tutories, en tractar aspectes relacionats directament amb els temes, és clar. Cadascun dels elements de l'avaluació (exercicis, fòrums i consultes d'estudi) seran valorats summàriament: millorable, correcte o molt correcte.

Els estudiants dels grups presencials hauran de celebrar una **entrevista** amb el professor cap a la darrera setmana de novembre, primera de desembre. Serà individual, privada i obligatòria. El professor els informarà de l'evolució del seu aprenentatge, a través del comentari dels exercicis lliurats i les participacions als fòrums efectuades, i els avançarà una qualificació (0-10) provisional, com si l'assignatura s'aturés a mig semestre. Amb això, els estudiants quedaran assabentats de la marxa de la seva avaluació continuada, dels seus punts forts i de les seves mancances. Els estudiants del grup virtual seran informats i valorats per mitjà d'un missatge de correu electrònic.

Com es pot suposar, la valoració del seguiment normal del curs es fonamentarà en el grau de continuïtat de la comunicació entre estudiant i professor. Els eclipsis, les desaparicions, les ocultacions o les fantasmades són fenòmens molt negatius, molt més que els lapsus i les errades, per a la valoració d'un curs. És això el que cal procurar evitar per sobre de tot. Un nombre insuficient de participacions als fòrums i de lliuraments d'exercicis, la qual cosa vol dir, en el darrer cas i per als grups presencials, d'assistència a classe, ocasionarà la valoració de l'estudiant com a **no avaluable**. En aquesta situació, l'estudiants no podrà presentar-se a l'examen de reavaluació, justament per no haver pogut ser avaluat.

Els estudiants que desitgin millorar la qualificació obtinguda al llarg de l'avaluació continuada podran presentar-se a un **examen de reavaluació**, opcional, en el dia i hora que fixarà la Facultat.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exàmens	35%	0	0	5
Exercicis, fòrums i consultes d'estudi	65%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9

Bibliografia

Cal insistir en el fet que les lectures bibliogràfiques no són pas d'interès primordial en aquesta assignatura. Per tant, la llista de llibres que segueix només és un recordatori de les obres, i en aquest cas les més generals, en les quals es pot reforçar els continguts presentats al web dels materials de l'assignatura.

Bertin, J (1973): *La sémilogie graphique: les cartes, les diagrammes, les reseaux*. Paris: Gautier-Villars, 2ème ed.

Bertin, J (1988): *La gráfica y el tratamiento gráfico de la información*. Madrid: Taurus.

Bonin, S (1975): *Initiation a la graphique*. Paris: EPI.

Dent, JB (1996): *Cartography: thematic map design*. Dubuque IA: Wm C Brown Publishers, 4a ed.

McDonnell, PW (1979): *Introduction to Map Projections*. New York: Marcel Dekker.

Monkhouse, FJ; Wilkinson, HR (1966): *Mapas y diagramas: técnicas de elaboración y trazado*. Vilassar de Mar - Barcelona : Oikos-Tau.

Robinson, AH et al (1987): *Elementos de cartografía*. Omega. Barcelona.

Strahler, A (1975): *Geografía física*. Barcelona: Omega, 2a ed.

Vázquez Maure, F; Martín López, J (1989): *Lectura de mapas*. Madrid: Instituto Geográfico Nacional.